

Георг Каганець

АРІЙСЬКИЙ СТАНДАРТ: ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕХОДУ В ПРОСТІР ВОЛІ*

<...>

СВЯТІ, ГЕРОЇ, МУЧЕНИКИ**

Інший магістральний напрямок іудохристиянської пропаганди – спроба переконати нас у тому, що святі люди загинули в муках від рук ворогів. При цьому їхня смерть подається як своєрідна перемога і навіть приклад для наслідування. Якщо ж свята людина не була замучена, то вона начебто й «не зовсім свята».

При цьому в іудохристиянстві зовсім нема героїв, тобто людей, які активно боролися з ворогом. Навіть святого Георгія Побідоносця представляють як мученика. Про героїв згадують тільки в контексті історії євреїв, з якої дізнаємося про багатьох видатних борців за свободу й національні інтереси єврейського народу: там і Самсон, і брати Маккавеї, і Юдита, яка хитрістю втирається в довіру до ворожого полководця і вночі відрубує йому голову, а також багато інших дуже рішучих людей, які залишали після себе гори ворожих трупів.

Однозначно: іудохристиянство прославляє єврейський героїзм, натомість для неєвреїв заохочує страждання і мученицьку смерть. У чому справа?

Для початку треба твердо і назавжди усвідомити, що іудохристиянство було штучно створене фарисейством як інформаційна зброя для ослаблення всіх ворогів іудеїв. Фарисейська метода полягає в тому, щоб, самим перебуваючи у Просторі боротьби, опустити ворогів у нижчий простір подій – Простір страждань. А той, хто перебуває у вищому просторі, завжди контролює того, хто в нижчому.

Про простори буття ми вже говорили у розділах «Схема порятунку мурашника» та «Здоров'я людини і простори». Як тільки людина дізнається про сам факт існування цих просторів, то може легко за ними спостерігати як у власному житті, так і в житті знайомих їй людей, а за бажання навіть робити переходи між просторами.

Центральна ідея полягає в тому, що стан людини чітко пов'язаний з подіями, які відбуваються всередині й назовні неї. Реальні події – це головний індикатор стану людини. Внутрішні події – це психологічне самопочуття і фізичне здоров'я, а зовнішні – це все те, що об'єктивно відбувається навколо людини, включаючи її знайомства, життєві ситуації, стан безпеки, добробуту, можливостей для творчості тощо. Іншими словами, що всередині – те й назовні. Розуміючи це, ми можемо чітко усвідомити значення слів «святий», «герой», «мученик».

Святий

Святий – це людина, яка перебуває у просторі святості, який ще називається Простором волі або Царством божим. У цьому просторі людина має все, що їй потрібно для творчої самореалізації. Причому має стільки, скільки треба – не більше і не менше, тому що «економіка» цього простору дуже ефективна: тут нема цінностей, що лежать на складі «мертвим вантажем» – тут усе перебуває в обігу, все працює і приносить максимальну користь.

Простір святості є простором повної безпеки, тобто тут ніколи не відбуваються негативні події¹. Відповідно, людина, яка перебуває у стані святості, принципово не може бути мучеником, адже мучеництво – це негативна подія. Це речі абсолютно несумісні, як холод не може бути жаром, а темрява – світлом.

Простір святості є дуже легким, пластичним і динамічним, матерія в ньому радо відгукується на всі запити людини. Тому цей простір є простором чудес, а святі, що в ньому перебувають, є чудотворцями. Здатність творити чудеса є однією з ознак перебування у Просторі святості.

Проте головний критерій перебування у стані святості – це гармонійні внутрішні і зовнішні події: абсолютне здоров'я, душевна гармонія, цікава робота, сприятливі умови для самореалізації, гармонійні навколишні події, повна безпека.

* Каганець І. В. Арійський Стандарт : Технологія переходу в Простір волі / І. В. Каганець. — Тернопіль : Мандрівець, 2014. — 624 с. : С. 289–309.

** Правопис оригіналу збережено. – Ред.

¹ Абсолютна захищеність у Просторі волі. – С. 159.

При високому рівні святості для людини взагалі нема нічого неможливого. Прикладом є Ісус Христос, навколо якого відбувалися тільки гармонійні події і тільки з Його власної волі. Епізод з розп'яттям і стражданнями був тільки одним із необхідних елементів плану Великої перемоги, що його розробив Ісус і блискуче реалізував разом зі своїми друзями¹.

Герой

Герой – це людина, яка, перебуваючи у Просторі боротьби, жертвовно долає перешкоди заради суспільно корисних цілей. Статус героя нижчий порівняно зі статусом святого, тому що простір діяльності героїв знаходиться нижче простору діяльності святих. На цьому рівні буття матеріальний світ не такий пластичний і доброзичливий, як у Просторі святості. Тому героям доводиться постійно долати опір матерії, докладаючи для цього великих зусиль і свідомо йдучи на жертви та страждання. Боротьба – це свідомий вибір героя. Навіть якщо людина гине в цій боротьбі, то гине як герой.

Між святими і героями є чітка відмінність. Активність святих зосереджена на внутрішній боротьбі: якщо вони в ній перемагають і досягають стану святості, то їхня зовнішня діяльність здійснюється легко, невимушено, надзвичайно ефективно. **Святі не гинуть від рук ворогів чи несприятливих обставин**, вони навіть йдуть із життя тільки тоді, коли вважають це за потрібне, з власної волі. Прикладом є Григорій Сковорода, який попрощався з друзями, викопав собі могилу, помився, одягнув чистий одяг, ліг на лавку і помер.

Якщо ж людині не вдається перемогти у внутрішній боротьбі, досягнути стану святості і піднятися у Простір волі (Царство боже), то їй доводиться вести активну зовнішню боротьбу. У ній герой може перемогти або потерпіти поразку, його можуть убити і замучити, але **при цьому він завжди залишається героєм**. Якщо герой гине, то в кінцевому підсумку це його власний вибір. У жодному разі такого воїна не можна назвати мучеником².

Мученик

Мученик – це людина, яка перетерпіла страждання і загинула, хоча не вела боротьби за своє життя і свої переконання. Це найголовніше, що відрізняє мученика від героя. Вони обидва можуть потрапити у подібні обставини і стати об'єктами агресії, проте один активно протидіє злу, а другий ні.

А що робити людині, яка має глибоку відразу до насильства? Найперше, вона повинна докласти зусиль, щоб потрапити у безпечний Простір святості. Якщо ж вона цього не може зробити, то їй треба покластися на захист з боку своєї спільноти, для чого активно підтримувати своїх брахманів і кшатріїв – святих і героїв.

Таким чином, у людини завжди є вибір: 1) піднятися у Простір святості і стати святим, 2) активно діяти у Просторі боротьби і стати героєм, 3) підтримувати всіма засобами своїх святих і героїв і, як наслідок, отримувати від них захищеність (магічний покров безпеки з Простору волі) або захист (активну протидію агресорам з Простору боротьби). Якщо людина не йде одним з цих трьох шляхів, то у неї суттєво зростають шанси стати мучеником.

У широкому сенсі, мучеництво також є результатом вільного вибору. Зазвичай воно пов'язано з життєвою пасивністю, слабкістю волі до життя, ослабленим відчуттям національної солідарності, жадібністю і короткозорістю. **Людина, яка у важких обставинах відмовляється від боротьби, неминуче випадає у Простір страждань**. Усі мученики перебувають у Просторі страждань. Для того щоб почати рух вгору, треба розпочинати боротьбу, а щоб досягати перемог, треба підніматися до святості.

Перевертання ієрархії цінностей

Таким чином, ми здійснили уточнення термінів «святий», «герой» і «мученик». Тепер стає очевидним, що іудеохристиянська пропаганда здійснює світоглядну деструкцію. Мучеництво, яке є наслідком слабкості й пасивності, «діти диявола» просувають як прояв найвищої гідності і приклад для наслідування. З цього логічно випливає, що найкращим місцем для християн, на їхню думку, є Простір страждань. Натомість «дітям диявола» залишається Простір боротьби, оскільки Простір святості для них недоступний з причини їхнього сатанізму.

«Діти диявола» вже настільки знахабніли, що навіть воскреслого Ісуса Христа представили як мученика. Так само вони поробили мучениками всіх апостолів і більшість святих. Статус мученика вони об'єднали зі статусом святого і підняли його вище за статус героя. Тому, згідно з їхньою пропагандою, замість геройствувати, краще не чинити опору, а дати себе вбити, бо це начебто гарантує потрапляння в рай. І вся ця хвороблива маячня представляється як «релігія». Насправді іудеохристиянство – це світоглядно-інформаційна зброя для опускання ворогів у Простір страждань. Рабів до раю не пускають, як казав кошовий Іван Сірко.

¹ Спецоперація арійських брахманів. – С. 472.

² Золоте правило етики, або Залізний закон розплати. – С. 60.

Якщо розглянути актуальні для України світоглядні системи, то побачимо чітку відповідність між ними і просторами буття:

- арійство, аріохристиянство – Простір волі (святості);
- іудаїзм, іслам – Простір боротьби;
- іудохристиянство – Простір страждань (мучеництва).

Іудаїзм та іслам – це войовничі семітські системи, що мають спільну світоглядну основу (категоричне заперечення боговтілення) і навіть спільне походження (іслам є модифікованим іудаїзмом).

Арійство (аріохристиянство) – це продовження Арійської традиції, що була започаткована святим Ноем-Рамою-Їмою-Ману в ході заснування Трипільської цивілізації і піднесена на вищий рівень вченням і діяннями Ісуса Христа та Його послідовників. Різновиди арійства називалися: аріянство, слов'янське християнство, християнство слов'янського обряду, козацьке християнство, ірландське християнство.

Іудохристиянство – інформаційна зброя, створена фарисеями у середині 1 ст. для руйнування арійства.

Розуміючи отруйність іудохристиянства, спадкоємці фарисеїв застерігають своїх одноплемінників, щоб ті трималися від нього подалі (зокрема, категорично заперечують, що Ісус був іудеєм), натомість заохочують до іудохристиянства всіх інших, активно просуваючи серед них вигадку про іудейство Ісуса та апостолів.

Всі апостоли вмерли своєю смертю

Ми вже говорили про те, що Ісус помер у глибокій старості – і це було загальновідомо в апостольські часи, як переконує святий Іриней Ліонський. Масові переслідування аріохристиян та іудохристиян римською владою виявилися вигадкою. Повідомлення про мучеництво святого Ігнатія Богоносця і святого Климента – підробки, здійснені після 4 століття. Новітні дослідження показують, що святість і мучеництво несумісні – так само, як неможливо одночасно перебувати на першому і четвертому поверхах будинку.

Також ми знаємо, що апостоли зустрічалися з Ісусом у Царстві божому в Галілеї, тобто у Просторі святості. Це точна вказівка на те, що вони були святими, отже, невразливими, відповідно, за жодних обставин вони не могли бути мучениками. Вони могли ходити по воді, заспокоювати вітер, викликати дощ, але мучениками стати не могли, бо у Просторі святості таких негативних подій нема і не може бути.

Відповідно, вся пропагандистська тріскотня «дітей диявола» про мучеництво апостолів та інших святих – нахабна брехня, бо святість і мучеництво жодним чином не сумісні – як день і ніч, як вогонь і лід, як любов і ненависть. Термін «святі мученики» є абсурдом. Людина не може одночасно перебувати у Просторі волі і Просторі страждань, тому що перехід між ними вимагає часу і цілеспрямованих зусиль.

Найімовірніше, апостоли закінчили своє життя за прикладом Ісуса Христа – віддалилися від своїх учнів і зробили так, щоб ніхто не знав про їхні могили. Вмерли так, як Григорій Сковорода, – спокійно, у повному здоров'ї, з відчуттям добре виконаної справи. Вмерли у глибокій старості, подібно до святого апостола Івана і козаків-характерників – ревних захисників апостольської віри. Вигадки ж про їхнє мучеництво – це всього лиш елемент інформаційної війни «дітей диявола» проти «дітей Божих». Слава Отцю і Сину, і Святому Духові, що нарешті ми це зрозуміли. Радіємо!

ФАРИСЕЙ ШАУЛЬ – АПОСТОЛ, ПРАПОР І КРИГОЛАМ

Як ми вже знаємо, із середини 1 ст. на території Римської імперії паралельно розвивалися дві релігії – аріохристиянство та іудохристиянство. До кінця 1 ст. вони не заважали одна одній, адже кожна мала своє священне писання, своє соціальне та етнічне середовище.

Паралельні світи

Аріохристиянство розгорталось переважно серед арійської еліти, згідно з євангельською заповіддю «Як зайдете в яке місто чи село, спитайте, хто в ньому достойний, і там пробувайте, поки вийдете» (Мт 10.11). Слово «достойний» (гелл. ἄξιός) ще має значення «заслужений, шанований, поважний». Первинним центром аріохристиянства була Галілея, а після 40-х років – Антиохія, Сирія і Мала Азія.

Іудохристиянство починалося як іудейська секта і поширювалося серед іудейських низів (іудейська еліта його категорично не сприймала). Це була суто іудейська етнічна релігія, відома під назвою «евіоніти» (жебраки, злидні). Її первинним центром був Єрусалим, а поширення відбувалося серед іудейських громад діаспори, передусім у містах Александрія Єгипетська і Пелла на східному березі Йордану.

Таким чином, згадані дві релігії розвивалися ніби в паралельних площинах, без жодної точки до-тику. Їм не було чого ділити і чого конфліктувати. Конфлікти почалися тільки після того, як фарисеї до чотирьох аріохристиянських євангелій додали фрагменти з іудохристиянських (ебїонітських) текстів і почали просувати цей штучний інформаційний продукт на чужу, арійську територію. Створивши «два в одному», фарисеї зіштовхнули дві релігії. Навіщо це було робити?

З одного боку, іудохристиянство не мало власних сил для розгортання, подібно до того, як жебраки можуть існувати тільки за рахунок інших. Це підтверджено долею первинних, неререформованих євїонітів, які тихо зникли. Іудохристиянство могло розвиватися тільки шляхом паразитування на інших релігіях, тому питання стояло руба: або паразитична експансія, або смерть.

З другого боку, іудохристиянство було сконструйоване фарисеями як негласне доповнення до іудаїзму. Якщо іудаїзм проголошував ідею панування іудеїв над усіма народами і заволодіння їхнім майном, то іудохристиянство проповідувало пасивне терпіння і готовність без опору все віддати насильникам, навіть власне життя, адже мучеництво вважалося чеснотою і навіть критерієм святості. Таким чином, фарисейство було зацікавленою стороною у просуванні іудохристиянства.

Апостол проникнення

Проникнення іудохристиянства на арійську територію відбулося завдяки діяльності фарисея **Шауля**, відомого також як **Савл з Тарса** і «апостол Павло». Шауль – це було його єврейське ім'я, дане при обрізанні, а Павло – зовнішнє ім'я для зручності взаємодії з римськими громадянами. Апостолом його вважали тільки іудохристияни, оскільки Шауль ніколи не бачив Ісуса, тож не міг називатися не лише апостолом, а й навіть учнем. Понад те, він не мав християнських учителів, а тому мало що розумів з учення Христа.

Шауля називають «апостолом язичників», тому що він створив модифіковане ебїонітство – без обрізання та інших обтяжень – і перший почав просувати його серед арійців. Можна сказати, що Шауль винайшов полегшену версію ебїонітства (варіант «лайт»), після чого справа прозелітизму (вербування) пішла значно успішніше. Активності Шауля сприяло й те, що як ебїоніти, так і ортодоксальні іудеї, вважали його відступником, тож шляху назад у нього не було.

Шауль, він же Павло. Зверніть увагу, як він тримає книгу: двома руками, як дошку – на відміну від аріянських святих, які тримають книгу через матерію, трепетно, щоб не забруднити

Цілком можливо, що Шауль став першим популяризатором сфальсифікованих євангелій, скомпонованих його однопартійцями-фарисеями. Наявність у нього таких текстів могла суттєво допомогти його проповідницькій та організаційній діяльності.

Найкращий спосіб поширити якусь ідею – це підтримати пасіонарну особистість, яка в цю ідею щиро повірила. Схоже, що Шауль-Павло був ентузіастом своєї справи, тому став зручним інструментом у руках творців духовно-інформаційної зброї. Можливо, його діяльність і не була вельми успішною, проте він став «прапором» і «криголамом» іудохристиянської релігії. За словами релігіознавця Ернеста Ренана, *«Павло проголосив, що християнство – не просто модифіковане іудейство, а повноцінна релігія із самостійним існуванням. Він не бачив Ісуса, не чув його промов. Божественні Догіи, притчі він знає поверхово. Месія, що робить йому особисті відкриття, – плід його ж власної фантазії. Павло не грав при житті тієї ролі, що їй ми йому приписуємо. Створені ним громади не відрізнялися стійкістю або ж відрікалися від нього. Після зникнення його зі сцени «апостольської боротьби» Павла майже зовсім забувають. Смерть його була, цілком імовірно, визнана його ворогами смертю баламута. У 2 столітті про нього майже не говорять. Знаменитих учнів він не залишив. І тільки у 3, 4, 5 ст. Павло різьблять виріс»¹*. Несподіване зростання популярності Шауля-Павла збігається в часі із розгортанням єгипетського іудохристиянства.

Якщо Філона Іудея вважають духовним батьком іудохристиянства, то іудеї Шауль – його апостол (посланець) і співзасновник. Іншими співзасновниками були фальсифікатори Євангелія, можливо, той самий Філон. Завдяки їм – Філону, Шаулю і «невідомим спонсорам» – іудохристиянство проникло в арійське середовище і, починаючи із соціальних низів, поступово почало його «перетравлювати».

Протиприродність прозелітизму

До появи іудохристиянства всі релігії були етнічними, язичницькими, в тому числі й іудаїзм. Це вважалося природним станом, адже тоді існував критерій істинності кожної релігії: що успішніший народ, то краща його релігія. При цьому прозелітизм (перевербування) в іншу релігію вважався збоченням, адже тоді одна релігія могла користуватися плодами іншої, а критерій істинності зникав. Тому держави завжди виступали проти прозелітизму.

Щоб краще це зрозуміти, розглянемо такий приклад. Уявімо, що в державі є дві умовні релігії: одна виступає за гетеросексуальні, а друга – за гомосексуальні стосунки. Щоб не сперечатися, яка з них істинніша, простіше дати кожній можливість розвиватися на власній основі: хай у ролі судді виступить саме життя. А життя доволі швидко покаже, що гомосексуалісти, не маючи потомства, за

¹ Ренан Э. Апостол Павел (1869). – http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/History_Church/Ren_ApPav/22.php

короткий час просто вимруть, тож питання про істинність «релігії гомосексуалізму» буде вирішене автоматично, природним шляхом. Ситуація зміниться, якщо дозволити гомосексуалістам здійснювати прозелітизм, тобто залучення до своєї «релігії» членів «гетеросексуальної релігії». Тоді критерій істинності за плодами зникає, натомість «гомосексуальна конфесія» починає паразитувати на іншій.

Саме тому язичництво, тобто система взаємодії і змагальності етнічних вірувань, завжди вважалось природним, здоровим. Будь-яка релігія, що розвивається на власній основі, є нормальною, адже якби вона була збочена, то вже зникла б природним шляхом. Наприклад, можна багато сперечатися про іудаїзм, але якщо він розвивається як релігія єврейського етносу, то це є нормальним, природовідповідним явищем.

Ситуація радикально змінилася з появою іудохристиянства, яке з самого початку стояло на позиціях ліквідації всіх етнічних (язичницьких) релігій. Головним чинником його поширення став прозелітизм, тобто паразитування на чужих досягненнях, перевербування. Через тяжіння до Простору страждань іудохристиянство не має внутрішнього двигуна, воно може існувати тільки «перетравлюючи» те, що набуто іншими релігіями.

Урешті-решт, іудохристиянство й було штучно створене як інформаційна зброя для ліквідації всіх етнічних релігій, окрім іудейської. Ця зброя дає захист іудейству, адже вона представляє іудеїв особливим, «божим», «святим» народом, а Ісус, Богородиця і апостоли вважаються іудеями. Відповідно, будь-які нападки на іудеїв розглядаються як «нападки на святе».

АРІАНСТВО – РЕЛІГІЯ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Як ми вже знаємо, за «язичницьких» (тобто етнічних) імператорів римська влада вимагала від громадян демонстрування формальних проявів лояльності до держави. У 1–3 ст. для цього треба було принести неважку реальну або фіктивну «жертву римським богам», отримавши після цього «довідку про благонадійність». Проте громадяни імперії дедалі менше зберігали вірність традиційним римським віруванням, тому дуже часто ці довідки просто куплялися за хабарі.

Міланський едикт

Імператор Костянтин бачив усе це лицемірство і вважав його шкідливим для держави. Тому він видав у вигляді листа закон про свободу релігійних культів – т. зв. «Міланський едикт»¹. Ось як про нього пише історик В. Болотов: *«На початку 313 р. Костянтин разом зі співправителем Лікінієм дав усьому населенню імперії свободу триматися кожному своєї релігії, шанувати того бога, у якого сам вірує. Якщо про християн і говориться в едикті, то це тому, що вони особливо наполегливо просили свободи. Едикт 313 р. не притискав язичників у їхніх віруваннях, але давав можливість переходу не тільки в християнство, а й у інші язичницькі культури.»*

Цей едикт містив у собі елементи великої віротерпимості. Наприклад, раніше шанувальник Мітри, вважаючи його верховним богом, водночас був зобов'язаний визнавати й Юпітера. Тепер же він отримав можливість шанувати тільки Мітру і не вшановувати інших римських богів, чого він раніше не міг безпечно зробити. Таким чином, перший крок Костянтина був такий, що християнству не обіцяв нічого, крім рівності з іншими релігіями і свободи віросповідання»².

Виникає запитання: чому Костянтин, будучи твердим державцем, здійснив крок, який явно вів до ослаблення духовної єдності імперії? Річ у тім, що, ознайомившись з аріохристиянством, він побачив у ньому нову універсальну основу для майбутньої духовної єдності своєї велетенської держави. Саме з цієї причини в Міланському едикті були спеціально згадані християни, а не тому, що вони «особливо наполегливо просили свободи». Тобто Костянтин уже мав загальні обриси стратегії релігійної реформи, але, будучи людиною мудрою й обережною, здійснював її поступово, крок за кроком.

Очевидно, що на роль універсальної релігії не могло претендувати іудохристиянство, яке, по-перше, було релігією соціальних низів, по-друге, мало імідж іудейської етнічної релігії, по-третє, було спрямоване на ліквідацію етнічних (язичницьких) вірувань, тому відразу ж провокувало руйнівні конфлікти.

Натомість аріохристиянство, підкріплене філософією динамізму, ставало дедалі популярнішим серед еліти і, що важливо, за своєю суттю не суперечило існуючим етнічним віруванням. Воно було для них і надбудовою, і спільним знаменником. Аріохристиянство підтримувало етнічну різноманітність, співпрацю націй та їх змагальність – на відміну від іудохристиянства, спрямованого на ліквідацію усіх націй, окрім однієї.

¹ Текст Міланського едикту зберігся тільки в «Церковній історії» Євсевія Кесарійського, отже, в тексті едикту можливі пізніші фальшиві вставки, адже вони присутні в тексті самої «Церковної історії».

² Болотов В. В. Лекции по истории Древней Церкви. Т. 3. – Санкт-Петербург, 1910. – С. 31. Обращение в христианство Константина Великого.

Аріохристиянський проект Костянтина

Логічна цілісність, лаконічність і позитивність аріохристиянства сподобалися Костянтину. В ньому він побачив продовження римської релігійної традиції, що мала давні арійські корені, але конче потребувала оновлення. У християнській Церкві, підтримуваній державною владою, імператор бачив потужний чинник духовної консолідації велетенської імперії, перетворення її на священну державу. При кожній нагоді Костянтин демонстрував свою прихильність до християн. Він подарував Церкві кілька великих будівель для здійснення богослужінь, у тому числі свій Латеранський палац у Римі. Була заборонена страта через розп'яття на таврі, скасовано криваві вистави в цирках, полегшено становище рабів. Проте Костянтин очікував великий «сюрприз»: раптом виявилось, що в самій Церкві існує розкол. Про те, що це дві різні релігії, він ще не здогадувався.

Судячи з релігійних дискусій, відкрите протистояння між аріохристиянством та іудохристиянством почалося вже у другому столітті. Так, наприкінці 2 ст. святий Іриней Ліонський засудив ебіонітство як єресь, що вже існує всередині Церкви («Проти єресей», 1–26). Упродовж наступного століття модифіковане Шаулем-Павлом ебіонітство дедалі глибше проникало в середовище аріохристиянських громад і незабаром дісталось рівня єпископату. Вперше це відбулося в Александрії Єгипетській, що й не дивно, адже саме тут протягом століть проживала найбільша іудейська діаспора, що призвело до значної іудизації міського населення. За Александрією слідував Рим.

Александрійський вибух

На початку 4 ст. приблизно половина громад Александрійської церкви вже стояла на позиціях іудохристиянства. Якщо раніше іудохристиянська єресь тихо розповзалася серед соціальних низів, то тут вона опанувала церковне керівництво і голосно заявила про себе. Так, у 313 році Александрійським патріархом було обрано Олександра, який походив з середовища єгипетських монахів і відверто стояв на позиціях іудохристиянства. Після цього обрання, що відбулося в умовах гострої боротьби, температура протистояння між двома релігіями різко підвищилася, для вибуху достатньо було найменшого приводу.

Що стало таким приводом – достеменно не відомо, оскільки про всі ці події дізнаємося або з писань іудохристиян, або з текстів, що ними ж «творчо допрацьовані». Відомо тільки те, що в Александрійській церкві відбувся гучний скандал на тему «Що сталося з нашою вірою?» і жорсткий розкол приблизно на дві половини. Прихильники традиційного аріохристиянства, в тому числі єпископи, підтримали виступ священика Арія, який наполягав на збереженні апостольської традиції. Іншу половину – прихильників учення Філона і Шауля-Павла – очолив новообраний патріарх Олександр.

Аріянську сторону негайно підтримав Євсевій Нікомедійський – єпископ міста, яке згодом стало столицею Костянтина. У відповідь патріарх Александрійський рішуче й емоційно виступив проти втручання Євсевія, який, за його словами, «уявив собі, що йому доручено піклування про всю церкву». Далі Олександр звинуватив Євсевія в кар'єризмі, а на кінець заявив, що вчення Арія небезпечніше всіх єресей минулих часів, а сам Арій – предтеча антихриста¹. Небезпека для Олександра полягала в тому, що аріянство самим своїм існуванням викривало штучність іудохристиянства і унеможливлювала саме його існування.

Ми вже говорили про те, що синонімом слова «християни» (благі, шляхетні, досконалі) є слово «аріяни» (шляхетні, благі). Можливо, що саме в Александрії початку 4 ст. місцеві християни почали офіційно називати себе аріянами – щоб чітко відрізнитися від християн, тобто «послідовників месії».

Судячи з перебігу подій, спочатку аріяни ще сподівалися, що Олександр просто заплутався в термінах і намагалися направити його на вірний шлях. Але всі ці умовляння тільки пришвидшили кристалізацію іудохристиянського світогляду Александрійського патріарха. «Друзі та однодумці Арія, бачачи, що їхні листи до Олександра не досягають мети, скликали Собор в Віфінії², ймовірно, в 320 р., під головуванням Євсевія Нікомедійського. Цей Собор, як і слід було очікувати, виправдав Арія». Натомість Олександр у 321 році скликає свій собор в Александрії. «Він склався зі 100 єпископів – єгипетських та лівійських. Собор засудив Арія»³. Як бачимо, кожна релігійна конфесія скликала свої собори, що ухвалили діаметрально протилежні рішення.

Імператора Костянтина дуже засмутив цей внутрішньо релігійний (насправді – міжрелігійний) конфлікт. У своєму листі до Олександра у 324 р. він писав: «Як жорстоко вразила мій слух, або, краще, саме серце звістка, що між вами виникли розбіжності тяжчі, ніж які були там раніше, і що ви, через яких я сподівався дати зцілення іншим, самі маєте потребу в набагато більшому лікуванні!»⁴. Імператор сподівався, що проблему можна розв'язати на місцевому рівні. «З листом Костянтина відправив до Александрії одного з найбільш довірених осіб – єпископа Кордубського (в Іспанії) Осія»⁵. Після тривалих розмов з Олександром єпископ Кордубський переконався,

¹ Карташев А. В. Вселенские соборы. – Париж, 1963.

² Віфінія – регіон на північному заході Малої Азії, біля Босфору, по сусідству з Галатією. Головними містами цього краю були Нікомедія і Нікея.

³ Поснов М. Э. История Христианской Церкви (до разделения Церквей – 1054 г.) – Брюссель: Жизнь с Богом, 1964. – Часть II. Глава IV.

⁴ Евсевий Памфил. О жизни блаженного василевса Константина.

⁵ Васильев А. А. История Византийской империи. – Т. 1. – Санкт-Петербург: Алетейя, 2000. – Арианство и первый Вселенский собор.

що компроміс неможливий. «Передавши листа і розібравши справу на місці, після повернення він роз'яснив імператору всю важливість аріяньського руху. Тоді Костянтин вирішив скликати собор»¹. Пізніше виявилось, що Осій зрадив Костянтина і вступив у таємну змову з Олександром.

Нікейський собор

Костянтин ще не уявляв глибини протистояння між двома сторонами релігійного конфлікту. Раніше він уже стикався з внутрішньоцерковними скандалами, хоча й менш масштабними, і вони йому добряче остогиділи. Для досягнення консенсусу «раз і назавжди» Костянтин у 325 році організував велике зібрання лідерів церковних громад всієї імперії, яке ввійшло в історію як Нікейський, або Перший вселенський собор.

Інформацію про те, що там насправді відбулося, доводиться збирати по крихтах, оскільки вся історія була переписана, базові документи знищені або перекручені до невпізнання. Скажімо, іудохристиянин Афанасій Александрійський стверджує, що на соборі було 318 єпископів, проте це не що інше як кількість вірних рабів Авраама з книги Буття (14.14). Достовірно тільки те, що учасників собору було понад 250, з них 220 були єпископами.

Фактично, це було зібрання двох різних конфесій, які мали радикально різні світогляди, перебували у різних просторах подій і конкурували між собою за вплив на імператора.

Дослідники звернули увагу, що протиборчі табори відрізнялися не лише доктринально, а й ментально. Якщо «аріяньська партія» була представлена на соборі людьми вченими, просвітленими і гармонійними, то протилежна «іудохристияньська партія» відверто тяжіла до Простору боротьби і Простору страждань: за словами історика церкви Сократа Схоластика (380–439), «Серед них було багато неосвічених. Водночас численні мученики нещодавніх гонінь в основному були у цьому таборі. Своїм опонентам представники цієї партії здавалися простаками, що не мають знань»².

Досліджуючи протистояння цих двох «партій», завжди варто пам'ятати про третю – «фарисейську партію», тобто тих, кого Ісус Христос означив як «дітей диявола». Вони спрямовували іудохристиянство, маніпулювали ним і розчищали йому дорогу, проте діяли приховано, наче їх взагалі не існувало. Фарисейство глибоко зневажало носіїв іудохристиянства і використовувало їх лише як «гарматне м'ясо» для досягнення власних цілей³.

Фактично, перебігом Нікейського собору керував сам імператор, оскільки бачив, що тільки сила його власного авторитету дає шанс для примирення протиборчих сторін. Проте в ході палкої дискусії про основи віри кожна сторона твердо стояла на своєму, тобто відстоювала позицію власної релігії. Це було неминуче, адже обидва табори приїхали на собор не для компромісів, а для перемоги: компроміс між аріяньством та іудохристиянством був так само неможливий, як компроміс між полум'ям і льодом. Інтелектуальна перевага явно була на боці аріянь, але це не мало значення, адже протилежна сторона керувалася не логікою, а емоційним переконанням у власній правоті.

Отже, сенс дискусії на соборі полягав не в пошуках істини, а у здобутті прихильності імператора. При цьому обидві сторони конфлікту розуміли велике прагнення Костянтина досягнути внутрішнього церковного миру. Так само вони бачили, що безкомпромісність обох сторін починає дратувати імператора, а це вже було небезпечно для всіх. Для того щоб досягнути хоча б формальної згоди, Євсевій Кесарійський запропонував Символ віри, написаний у такій обтічній формі, яка мала б задовольнити обидві сторони. Він усвідомлював, що кожен буде розуміти цей текст по-своєму, проте зможе сміло його підписати з чистою совістю і на радість імператору. Після того, як Євсевій прочитав компромісний текст Символу віри, прийнятний до обох сторін, виступив сам Костянтин. Він радо заявив, що таке віросповідання цілком відповідає його внутрішнім переконанням, але для повної гармонії треба додати тільки одне слово – «єдиносущний» (гелл. *ομοουσιος* – «омоусіос»), тобто що «Син єдиносущний Отцю».

Таке «маленьке доповнення» повністю руйнувало формальний компроміс, оскільки представляло Ісуса Христа як втілення філонівського Логоса – у повній відповідності з доктриною іудохристиянства. Це докорінно суперечило вченню Антіохійської школи, згідно з яким кожна людина має в собі частинку Творця Всесвіту і потенційно може повторити духовний подвиг Ісуса.

На думку більшості дослідників, цю ідею з «єдиносущтям» підсунув імператору його радник із церковних питань Осій Кордубський, попередньо погодивши її з патріархом Олександром ще рік тому в Александрії. Осій був представником Римської церкви, яка в ті часи, подібно до Александрійської церкви, загалом уже стояла на іудохристиянських позиціях. Нагадаємо, що іудохристиянство починалось як іудейська секта, а найбільші іудейські громади концентрувалися саме в Александрії Єгипетській і Римі (іудеї здавна тяжіли до великих міст). Тож коли Костянтин послав Осія в Александрію для роз'язання конфлікту між єгипетськими іудохристиянами і аріянями, то Осій швидко порозумівся з патріархом Олександром і виявив щодо свого єдиновірця природну солідарність.

¹ Там само.

² Рудоквас А. Д. Очерки религиозной политики Римской империи времени императора Константина Великого. – Сайт «ARISTEAS», <http://centant.spbu.ru/aristeas/monogr/rudokvas/rud014.htm>

³ Тут мимоволі згадує фразу Івана Франка: *Коли я ознайомився з партіями марксистів, соціалістів, лібералів та демократів, то за спиною кожному з них я побачив хитрий писок жида.* – uk.wikiquote.org/wiki/Франко_Іван_Якович.

Проте імператору Костянтину Осій про це не сказав, роблячи вигляд, що займає об'єктивну позицію. Користуючись довірою імператора, Осій переконав його в тому, що застосування цього «маленького уточнення» буде гарантом церковного миру. Насправді ж воно означало повне заперечення аріяства. Це було очевидним для обох сторін конфлікту, але імператор, не будучи богословом, тоді ще цього не розумів.

Несподіваний поворот подій приголомшив аріянів. Натомість він окрилив іудохристиян, які тепер уже наполягли ще й на тому, щоб до Символа дописати анафему (відлучення) на тих, хто його не підтримає. *«Символа не прийняли сам Арії і двоє його випробуваних друзів – єпископи Секунд Птолемаїдський і Феон Мармарикський. Всі вони разом із відданими пресвітерами були відлучені й відправлені у вигнання до Іллірії¹. Але цим справа не обмежилася. До позитивної частини Символа була додана частина негативна – анафематизми на “всяку безбожну ересь” і на аріянство. Під цією частиною не хотіли підписатися Євсевій Нікомедійський, Феогніс Нікейський і Марій Халкідонський. І вони також були відправлені у вигнання»².* Інші аріяни вимушено підписали Символ, але тільки тому, щоб не піти на заслання. Єпископом Антиохійським, без згоди місцевої аріянської церкви, Нікейський собор призначив іудохристиянина Євстафія, що відразу ж викликало гостре незадоволення громади.

Після Нікейського собору відбулася доктринальна консолідація Александрійської і Римської церков – т. зв. «Нікейський союз». Вони конкурували між собою за політичний вплив, але стояли на спільній платформі іудохристиянства. Після собору їх називали «нікейці», що стало синонімом слова «іудохристияни».

Історія зради. Термінологічна зброя

Нікейська перемога іудохристиянства була отримана через зраду Осія Кордубського. *«Нещодавно відкриті уривки Філосторгія дають знати, що єпископ Олександр морем прибув у царську резиденцію, де він знайшов Осія Кордубського і єпископів, які були з ним. Очевидно, тут вони й підготували – через вплив Осія на Костянтина – і відкидання аріянського задуму, і термінологічну зброю для його поразки завдяки терміну “єдиносуцний” – “омоусіос”. Зацікавлений в остаточному припиненні виниклих суперечок Костянтин піддався навіюванню Олександра через Осія, що й визначило перебіг I Вселенського собору»³.* Але у брехні короткі ноги: уже наступного року Костянтин почав усвідомлювати, що його підставили.

По-перше, виявилось, що іудохристиянство погано сприймається на сході імперії, тобто в тій її частині, що була опорою всієї держави. Народ звик до сонячної, життєрадісної релігії з елементами гри та змагальності думок. Наприклад, про Арія відомо, що він поширював аріянство за допомогою пісень із дотепними віршованими текстами і милозвучною музикою. *«У дорожі, під час роботи на млинах, у подорожах на кораблях, у танцях і на урочистих зібраннях співав ці пісні народ, захоплений їхньою приємністю»⁴.*

В аріянській традиції народ навчався граючись, між життям і релігією не було розриву. Про такий ігровий підхід ми вже знаємо з життя і вчення Антиохійського патріарха Павла Самосатського. Натомість «нікейці» несли понурий аскетизм, «умервлення тіла» і тривожне очікування «страшного суду, плачу і скреготу зубів». Такий світогляд був притаманний як єгипетським монахам, так і самому Александрійському патріархові Олександру, який походив з цього аскетичного середовища.

По-друге, східні єпископи виступали проти Нікейського символу, що суперечив їхньому світоглядові.

По-третє, у Костянтина почалася довга серія сімейних негараздів, що їх він розглядав як покарання за свої помилкові дії на соборі.

З погляду метафізики це легко пояснюється тим, що емоційний зв'язок з іудохристиянами потягнув імператора вниз – у Простір страждань.

Тріумф аріяства

Для виправлення ситуації Костянтин уже до 328 р. повернув із заслання усіх аріянських єпископів. Натомість Осій Кордубський був відісланий в Іспанію – на саму західну околицю імперії – і вже ніколи не з'являвся біля Костянтина. Місце радника з церковних питань при імператорі замість Осія зайняв Євсевій Нікомедійський, щойно повернутий із заслання.

У 328 році в Антиохії відбувся Другий вселенський собор, у якому взяли участь 250 єпископів, – повідомляє історик церкви Філосторгій (≈368–440). *«Євсевій, Марій і Теогнід, через три роки за наказом імператора Костянтина повернуті з вигнання, записали Символ віри і розіслали його всюди, щоб скасувати затверджений Нікейським собором, а єпископ Александрійський Олександр був ними позбавлений влади і відлучений. Відлучили також Євстафія, єпископа Антиохійського. Це*

¹ Територія сучасних Боснії і Хорватії.

² Поснов М. Э. История Христианской Церкви, 1964. – Глава IV.

³ Карташев А. В. Вселенские соборы. – Париж, 1963. Глава «I Вселенский собор в Никее 325 г. Арианство».

⁴ Сласский А. А. История догматических движений в эпоху вселенских соборов. Т. I. Первый вселенский собор в Никее.

зібрання склалося з 250 єпископів»¹. Цей собор скасував Нікейський символ віри, засудив іудохристиянство (нікейство) як єресь і ухвалив 25 правил церковного управління². Аріяніські єпископи були повернуті на свої попередні кафедри, замість них пішли в заслання найактивніші нікейці, зокрема, Афанасій Александрійський і Євстафій Антиохійський. Тобто вже через 3 роки спрацював закон карми. Рішення цього собору були посилені на Міланському (Медіоланському) соборі у 355 р.

Іудохристиянська пропаганда замовчує проведення Антиохійського вселенського собору або заперечує його вселенський (загальнодержавний) характер і зменшує кількість його учасників, або переносить його на 341 рік³. Це робиться з метою замовчати факт скасування Нікейського символу віри вже через три роки після маніпуляції з його ухваленням, причому за активної участі імператора Костянтина. Скасувати якусь дію може тільки потужніша дія, тому фальсифікатори й намагалися применшити масштабність Антиохійського собору, натомість перебільшити масштабність Нікейського собору, «домалювавши» кількість його учасників до символічних 318 (як ми вже згадували, це кількість вірних рабів Авраама).

Усе це добре розумів і Костянтин, тому для посилення рішень Другого вселенського собору організував його так, щоб він перевищував попередній за кількістю учасників і, відповідно, за легітимністю. Тож якщо на Першому соборі у списках було зафіксовано 220 єпископів, то на Другому їх було вже 250. Про вселенськість цього собору свідчить те, що він ухвалив відлучення від церкви Александрійського патріарха Олександра, який невдовзі помер: «Смерть єпископа Олександра зазвичай відносять до 17 квітня 328 р.»⁴. Очевидно, що собор відбувся до смерті Олександра Александрійського, тобто не пізніше 328 р., адже позбавляють влади живих, а не мертвих.

Отже, з 328 р. Костянтин почав офіційно підтримувати аріянізм. У 337 році, незадовго перед смертю, його охрестив згаданий аріяніський єпископ Євсевій Нікомедійський⁵. Тобто імператор Костянтин офіційно став аріяніном, членом аріяніської церкви. Згодом Євсевій Нікомедійський став архієпископом Константинопольським – із 339 р. до самої своєї смерті у 341 році. Завдяки величезному авторитету він носив титул Великий, можливо, ще за життя. Так, згідно з конспектом «Церковної історії» Філосторгія, зробленого патріархом Фотієм (≈820–896), Філосторгій «звеличує Євсевія Нікомедійського, якого називає Великим»⁶.

Особливою ж підтримкою аріянізм користувався за сина Костянтина Великого – імператора Констанція II (317–361). Серед іншого, підтримка аріянізму була єдиним способом зберегти цілісність величезної держави. «Єдиним міцним ядром, спроможним зупинити розпад імперії, залишилися області з гелленським (арійським. – І. К.) або гелленізованим населенням, що лежали навколо Босфору, куди з часів заснування Константинополя перенесена була столиця імперії. Ці області представляли собою природний центр Римської держави 4 ст. і найнадійнішу опору влади імператорів, тому то й настрої цих областей завжди мав визначальний вплив на внутрішню політику Константинопольського двору; щоб не втратити своєї останньої опори, він повинен був мимоволі прислухатися до вимог східного населення і узгоджуватися з ними у своїх діях... Звідси видно, що для першої половини 4 ст. антинікейська політика Констанція відповідала настрою більшості місцевого християнського населення»⁷.

Вплив аріянізму посилювався ще й тим, що фактичною столицею імперії стала Антиохія – центр Антиохійського богослов'я, місто першого християнського патріархату, заснованого апостолом Петром. «Хоча з часу Костянтина Великого столицею імперії вважався Константинополь, однак у першій половині 4 ст. центр східної імперії фактично був в Антиохії, де здебільшого мав своє місцезнаходження Констанцій, зайнятий спостереженням за східним кордоном. Антиохія тому була за царювання Констанція таким самим центром тяжіння для східних єпископів, яким пізніше слугував Константинополь»⁸.

Проте перемога аріянізму не була остаточною: тепер поряд з Александрією важливим оплотом іудохристиянства став Рим – колишня столиця імперії. «Захід зробився оплотом нікеїзму, особливо Рим. Єпископ Юлій Римський виявляє дружелюбність східним вигнанцям. Римський Собор 340 р. висловив рішучий протест проти позбавлення їх кафедр. У той час як Захід висловлював свою солідарність з Нікейською формулою та її поборниками, на Сході не тільки відмовлялися від нікейців, а й зробили крок до створення нових формул і символів. Розпочалася запекла супереч-

¹ Церковные истории IV-V веков. – Москва, 2007. – Филосторгий. Сокращение «Церковной истории», сделанное патриархом Фотием. – http://krotov.info/acts/05/marsel/istorikj_07.htm.

² В арійській традиції число 25 символізує боголюдську реалізацію, перемогу, гармонію, (2+5=7), оновлення (воскресіння) та омолодження. Найпотужніші лікувальні настої традиційно робили з 25-ти компонентів, найсильніші релігійні ритуали здійснювали 25 жерців. Цьому числу відповідає найсильніша 25-та цифра технології самозцілення «Живе Слово».

³ Історик В. Болотов писав, що датування деякими вченими цього собору 341-м роком є довільним, і припускав, що він відбувся в 331 або 333 році. При цьому посилався на історика церкви Едуарда Шварца (1858–1940), який датував собор 328 або 329 р. (Болотов В. В. Лекции по истории Древней Церкви. Т. 3. – Санкт-Петербург, 1913. – С. 218).

⁴ Поснов М. Э. История Христианской Церкви (до разделения Церквей – 1054 г.). – Брюссель: Жизнь с Богом, 1964. – Часть II. Глава IV.

⁵ Поснов Михаил (1873–1931). История Христианской Церкви. <http://lib.eparhia-saratov.ru/books/15p/posnov/history3/102.html>

⁶ Филосторгий. Сокращение «Церковной истории».

⁷ Спасский А. А. История догматических движений в эпоху вселенских соборов. Т. I. Тринитарный вопрос. – Сергиев Посад, 1906.

⁸ Там само.

ка за гідність Нікейського символу, що призвела до напружених стосунків між церковним Сходом і Заходом»¹.

У цей час на територіях Сходу, що були ядром держави, іудохристиянство вже не мало впливу: «За правління Констанція нікейці в Антіохії становили вже незначну купку християн, яка у місті навіть не знаходила собі місця для здійснення богослужіння і збиралася для цієї мети за стінами його. А коли в 70-х роках 4 ст. Григорій Богослов з'явився в Константинополі з проповіддю нікейського богослов'я, йому довелося задовольнятися на перших порах приватним будинком, оскільки всі храми столиці були зайняті аріянами. Таким чином, в опозиції до Нікейського собору з'єдналися три могутні сили – більшість східних єпископів, громадська думка і, нарешті, заступництво державної влади»².

З цього часу ключовим словом для іудохристиянського нікейства стало слово «єдиносущний», натомість аріяństwo ідентифікувало себе словом «подобосущний».

Пропаганда намагається представити запеклий конфлікт між нікейцями і аріянами як конфлікт термінів. Проте якби вони справді стояли на спільних світоглядних позиціях, то, врешті-решт, могли б домовитися. Насправді ж це був глибинний конфлікт протилежних світоглядів, а термінологічні дискусії були тільки його зовнішнім, поверховим проявом³.

Важливо усвідомити, що аріяństwo стало об'єднувальною релігією Римської імперії, а імператор Костянтин Великий зарахований до лику святих як член аріяньської церкви. Тож іудохристиянству донині доводиться крізь зуби визнавати, що ця видатна історична особистість належала до релігії, яку вони вважали й досі вважають найбільшою ерессю і найбільшою загрозою для свого існування.

¹ Пособов М. Э. История Христианской Церкви. – Глава IV. Борьба за Никейский Символ Веры.

² Спасский А. А. История догматических движений в эпоху вселенских соборов. Т. I. Тринитарный вопрос. – Сергиев Посад, 1906.

³ Підміна понять – відомий спосіб маніпуляції. Наприклад, національно-визвольна боротьба Ірландії проти загарбання Англією її території (Північної Ірландії) представляється пропагандою не інакше як релігійний конфлікт між католиками і протестантами.